

Eerste boek

DE TERUGKEER VAN DE GROTE
KEIZER

Bloedrood, nietig en kwijnend rees de zon op uit de nevels. Weldra verdween ze weer in het kille grijs van deze ochtend. Een mismoedige dag brak aan. Het was 20 maart, dus één dag voor het aanbreken van de lente. Die was nog nergens te bespeuren. Het regende en stormde in het hele land en de mensen waren verkleumd.

Gisternacht had het in Parijs nog gestormd en geregend. Vandaag verstomden de vogels schielijk, na een korte ochtendjubel. De mist steeg in ijle, vijandige en koud smeulende slierten op uit de spleten tussen de straatstenen, maakte de door de ochtendbries net opgedroogde stenen weer nat, hing rond de wilgen en kastanjes in de parken en langs de lanen, deed de voorbarige knopjes van de bomen sidderen, joeg duidelijk zichtbare rillingen over de natte ruggen van de lijdzame koetspaarden en drukte de rook, die her en der uit ochtendlijk vlijtige schoorstenen trachtte op te stijgen, tegen de grond. Het rook naar brand, mist, regen, vochtige kleren, dreigende sneeuwwolken en voorlopig tegengehouden hagel, naar gure wind, doorweekt lederwerk en akelig stinkende kanalen.

Toch weerhield het de inwoners van de stad Parijs er niet van de deur uit te gaan. Al op een vroeg tijdstip verdrongen de mensen zich op straat. Ze dromden samen voor de muren waarop kranten waren geplakt. Die kranten behelsden de afscheidswaard van de koning van Frankrijk. Het waren amper leesbare, ronduit betraande kranten, want de nachtreghen had de verse letters uitgewist en her en der ook de lijm opgelost waarmee ze op de steen waren geplakt. Van tijd tot tijd rukte een stormvlaag een vel helemaal van de

muur en slingerde het in de zwarte modder op straat. Zo werden de afscheidswaarden van de koning van Frankrijk smadelijk tenietgedaan, in de modder op straat, onder de wielen van de wagens, onder de hoeven van de paarden, onder de onoplettende stappen van de voetgangers.

Menigeen die de koning trouw was gebleven, keek die velen weemoedig en berustend na. De hemel zelf leek de koning ongunstig gezind. Storm en regen lieten zich er iets aan gelegen liggen diens afscheidswaarden te vernietigen. In wind en regen had hij gisteravond zijn paleis en residentie verlaten. ‘Maak het mij niet moeilijk, kinderen!’ zei hij toen ze hem op hun knieën smeekten te blijven. Hij kon niet blijven, de hemel had zich tegen hem gekeerd... iedereen zag het.

Hij was een goede koning. Weinigen hielden van hem, maar velen in het land mochten hem. Hij had geen goed hart, maar het was wel een koninklijk hart. Hij was oud, corpulent, log, vredelievend en trots. Hij kende de rampspoed van het ontheemd-zijn, want in ballingschap was hij oud geworden. Zoals iedereen die ongelukkig is, vertrouwde hij de mensen niet. Hij hield van maat houden, rust en vrede. Hij was eenzaam en voor de mensen een vreemde – want ware koningen zijn vreemd en eenzaam. Hij was arm en oud, corpulent en log, waardig, bedachtzaam en ongelukkig. Weinigen hielden van hem, maar velen in het land mochten hem.

De oude koning vluchtte voor een grote schaduw, de schaduw van de gewelddadige keizer Napoleon, die al twintig dagen de hoofdstad van het land naderde. De keizer wierp zijn schaduw vooruit en het was een zware schaduw. Hij drukte op het land en op bijna de hele wereld. Men kende hem goed in het land en overal op aarde. Zijn waardig-

heid was niet die van geboren koningen: hij bezat de waardigheid van het geweld. Hij had zijn kroon verworven en veroverd, niet geërfd. Hij stamde uit een onbekend geslacht. En zelfs zijn naamloze voorvaderen schonk hij nog roem. Hij gaf luister aan zijn voorouders, in plaats van die, zoals geboren keizers en koningen, uit hun handen te ontvangen. Zo werd hij evenzeer verwant aan alle naamlozen als aan de dragers van overgeërfde waardigheden. Door zichzelf te verheffen adelde, kroonde, verhief hij alle naamlozen in het gewone volk, en dus hield het volk van hem. Geruime tijd had hij de groten van deze aarde schrik ingeboezemd, overwonnen en in toom gehouden en daarom beschouwden de kleine mensen hem als hun wreker en erkenden ze hem als hun heer en meester. Ze hielden van hem, omdat hij een van hen leek – en omdat hij toch groter was dan zij. Hij gaf hun een voorbeeld, hij monterde hen op.

Overal op aarde kende men de naam van de keizer – maar weinigen wisten wie hij was. Want als een ware koning was ook hij eenzaam. Hij werd geliefd en gehaat, gevreesd en geacht en zelden doorgrond. Men kon hem alleen haten, liefhebben, vrezen, aanbidden, alsof hij een god was. En hij was een mens.

Zelf haatte, beminde, vreesde en vereerde hij. Hij was sterk en zwak, vermetel en moedeloos, trouw en verraderlijk, hartstochtelijk en onverschillig, hoogmoedig en bescheiden, trots en nederig, gewelddadig en armzalig, trouwhartig en wantrouwig.

Hij beloofde de mensen vrijheid en waardigheid – maar wie bij hem in dienst trad, verloor zijn vrijheid en gaf zich volledig aan hem over. Hij minachtte het volk en de volkeren en dong naar de gunst van het volk. Hij verachtte de gebo-

ren koningen en wilde hun vriendschap en erkenning. Hij geloofde in God en vreesde hem amper. Hij was met de dood vertrouwd en wilde niet sterven. Hij minachtte het leven en wilde ervan genieten. Hij minachtte de liefde en wilde de vrouwen bezitten. Hij geloofde niet in trouw en vriendschap en probeerde onvermoeibaar vrienden te winnen. Hij had weinig waardering voor deze wereld en wilde haar veroveren. Hij vertrouwde de mensen niet zolang ze niet bereid waren voor hem te sterven, dus maakte hij van hen soldaten. Om zeker te zijn van hun liefde leerde hij hun hem te gehoorzamen. Om zeker te zijn van hen moest hij hen laten sterven. Hij wilde de wereld gelukkig maken en hij teisterde haar met plagen. Ach, en de mensen hielden ook nog van hem om zijn zwakheid. Want zodra hij zwak bleek, zagen de mensen dat hij een van hen was, en ze hielden van hem omdat ze zich met hem verwant voelden. En als hij zich sterk toonde, hielden ze juist om die reden van hem en omdat hij niet een van hen leek. En wie niet van hem hield, haatte of vreesde hem. Hij was sterk en wankelmoedig, trouw en verraderlijk, moedig en bangelijk, verheven en klein.

Nu stond hij voor de poorten van de stad Parijs.

Sommigen smeten de onderscheidingen die de koning had ingesteld, uit vrees weg, anderen uit blijdschap.

De kleur van de koning en zijn dynastie was wit geweest. Wie partij voor hem had gekozen, droeg een witte strik op zijn jas.

Maar vandaag verloren honderden als bij toeval hun witte strik. Nu lagen ze als onteerde, verloochende vlinders in de zwarte modder op straat.

De bloem van de koning en zijn dynastie was de ongevaarlijke, maagdelijke lelie geweest. Nu lagen honderden

weggesmeten, verloochende, onteerde lelies van stof en zijde in de zwarte modder op straat. En de kleuren van de naderende keizer waren blauw, wit en rood: blauw als de hemel en de verte, wit als de sneeuw en de dood, rood als het bloed en de vrijheid.

Opeens waren er in de stad duizenden mensen met een blauw-wit-rode strik op hun jas en hoed te zien.

En in plaats van de kuise, trotse lelie droegen ze de ingetogenste van alle bloemen: het viooltje.

Het is een nederige en een dappere bloem. Het bezit de deugden van het naamloze volk. Het bloeit, nauwelijks te zien, in de schaduw van grote bomen en verwelkomt met een ingetogen en waardige doldriestheid als allereerste bloem de lente. En zijn donkerblauwe glans doet evenzeer denken aan de ochtendnevel voor zonsopgang als aan de avondnevel voor het vallen van de nacht. Het was de bloem van de keizer. Hij werd de ‘vader van het viooltje’ genoemd.

Nu was te zien hoe duizenden volkslieden uit de voorsteden van Parijs naar het centrum van de stad, naar het paleis trokken, allemaal getooid met een viooltje. Het was één dag voor het begin van de lente, een gure dag, een mismoedige lente. Maar het viooltje, de moedigste van alle bloemen, bloeide al buiten de poorten van de stad, in de bossen. En het was alsof het volk uit de voorsteden de levende lente naar de stenen stad droeg, tot voor het stenen paleis. De bosjes vers geplukte viooltjes prijken blauw op de punten van de geheven stokken van de mannen, tussen de warme en zwellende borsten van de vrouwen, op de door de lucht gezwaaide hoeden en petten, in de groetende handen van de arbeiders en ambachtslieden, aan de degenen van de officieren, aan de trommels van de oude tamboers en aan de zilveren trompetten van de oude trompetters. Voor som-

mige groepen uit marcheerden de tamboers van de oude keizerlijke armee. Ze trommelden de oude krijgsliederen op de oude kalfsvellen, lieten de zwierige stokken door de lucht wervelen en vingen ze – terugkerende ranke vogeltjes – weer op in hun vaderlijk opengespreide handen. Vóór andere groepen, of ook wel in hun midden, marcheerden de oude trompetters van de oude armee en van tijd tot tijd zetten ze de hoorn aan hun lippen en bliezen de oude strijdkreten van de keizer, de weemoedige en eenvoudige kreten van dood en zege. En elke kreet herinnerde elke soldaat aan zijn eed om voor de keizer te sterven, en ook aan de laatste zucht van zijn geliefde voordat hij haar verliet om voor de keizer te sterven. Tussen veel mensen en schrijlings op schouders zittend zagen de mensen de oude officieren van de keizer. Ze zwaaiden, ja, ze werden als levende, menselijke vaandels heen en weer gezwaaid boven de deinende hoofden van de massa. Ze hadden hun degens getrokken. Aan de punten fladderde hun hoeden als zwarte vaantjes, getooid met de tricolore kokardes van de keizer en het volk van Frankrijk. En van tijd tot tijd, alsof de niet vaak genoeg uitgestoten kreet nog altijd het hart van de vrouwen en mannen benauwde, riepen ze: ‘Leve Frankrijk! Leve de keizer! Leve het volk! Leve de vader van het viooltje! Leve de vrijheid! Leve de keizer!’ En nog eens: ‘Leve de keizer!’ Soms begon, midden in een groep, iemand ook geestdriftig te zingen. Hij zong de oude liederen van de oude soldaten, van oude veldslagen, de liederen die het afscheid van de mensen van het leven bezingen, hun gebed voor de dood, de gezongen biecht van de soldaat die geen tijd heeft voor de laatste absolutie, zijn liefde voor het leven en zijn liefde voor het sterven, de liederen die de tred van de regimenten en het geknetter van de geweren behelzen. Plotseling hief iemand het reeds lang

niet meer gehoorde lied, de Marseillaise, aan – en al die duizenden begonnen mee te zingen. Het was het lied van het volk van Frankrijk. Het was het lied van de vrijheid en de gehoorzaamheid. Het was het lied van het vaderland en de hele wereld. Het was het lied van de keizer, zoals het viooltje zijn bloem was, de adelaar zijn vogel, de kleuren blauw, wit en rood zijn kleuren. Het lied adelde de overwinning en bedekte ook de verloren veldslagen nog met een glans. Het behelsde de triomf en ook zijn broer, de dood. Het behelsde de wanhoop en het optimisme. Eenieder die de Marseillaise neuriet, wordt de machtige kameraad en vriend van de velen wier lied het is. En wie het samen met veel anderen aanheft, voelt zijn eeuwige eenzaamheid, ook al is hij te midden van velen. Want de Marseillaise verkondigt de triomf en de ondergang, de verbondenheid met de wereld en de verlatenheid van ieder individu, de bedrieglijke macht en de zekere onmacht van de mens, het is het zingende leven en de zingende dood. Het is het lied van het volk van Frankrijk.

Het werd gezongen op de dag dat keizer Napoleon terugkeerde.

II

Sommige van zijn oude vrienden snelden toe om hem onderweg nog in te halen. Anderen maakten zich op om hem pas in de stad te ontvangen. Reeds was de witte vlag van de koning verdwenen van de stadhuistoren, reeds wapperde daarop de blauw-wit-rode vlag van de keizer. En op de mu-

ren die deze ochtend nog beplakt waren geweest met de afscheidswaarden van de koning, zaten nu nieuwe, niet meer betraande, door de regen vernielde, maar heldere, leesbare, keurige en droge vellen. Daarboven zweefde in machtige volharding de keizerlijke adelaar, alsof zijn sterke, zwarte vleugels de zwarte, keurige lettertekens beschermden en alsof hij ze zelf, letter voor letter, uit zijn gevaarlijke en welbespraakte snavel had laten vallen. Het was het manifest van de keizer. En alweer dromden de mensen voor diezelfde muren samen en in elke groep las iemand luidkeels de woorden van de keizer voor. Die klonken anders dan het weemoedige afscheid van de koning. De woorden van de keizer waren helder en krachtig, daarin vibreerde het geroffel van de trommels, de harde kreet van de trompetten en de aanstormende stem van de Marseillaise. En het was alsof de stem van iedereen die de woorden van de keizer voorlas, veranderde in de stem van de keizer zelf, en het was alsof hij, nog niet verschenen, al via tienduizend vooruitgezonden boden tot het volk van Parijs sprak. Ja, alras was het alsof de kranten zelf vanaf de muren spraken. De gedrukte woorden deelden zichzelf mee, de letters riepen en daarboven leek de machtig en kalm zwevende adelaar zijn vleugels uit te slaan. De keizer was in aantocht. Reeds weergalmde zijn stem van alle muren.

De oude vrienden, de oude dignitarissen en hun vrouwen repten zich naar het paleis. De generaals en ministers trokken hun oude uniform aan, speldden hun keizerlijke onderscheidingen op, en nu zij zich in de spiegel bekeken voordat ze hun huis verlieten, hadden ze het gevoel dat ze tijdens de afwezigheid van de keizer helemaal niet hadden geleefd, maar verdoofd hadden geslapen en nu pas tot leven kwa-

men. Nog gelukkiger waren de dames van het keizerlijk hof toen ze hun oude kleren weer aantrokken. Ze hadden gedacht dat hun jeugd al verloren, hun schoonheid verwelkt, hun schittering uitgedoofd was. Maar nu ze hun kleren aandeden, de getuigen van hun jeugd en gelukzalige triomfen, meenden ze te zien dat de tijd sinds het vertrek van de keizer stil had gestaan. Ja, de tijd, de vijand van de vrouw, was als verlamd gestopt, de voortrollende uren, de sluipende weken, de saaië en traag moordende maanden waren een woeste droom geweest. De spiegels bedrogen niet meer. Ze weerkaatsten de werkelijke beelden van de jeugd. En met triomfantelijke tred, op gelukzalig bevestigde voeten zoals alleen jeugdige dat kunnen zijn – want het waren verjongde en opnieuw tot jeugdigheid ontwaakte voeten – bestegen de dames hun wagen en reden naar het paleis, met gejuich omringd door het opdringende en het wachtende volk.

In de tuinen voor het paleis wachtte het volk, voor de hekken verdrong het zich. In iedere arriverende minister en generaal zag het een nieuwe bode van de keizer. En ook de lagere bedienden verschenen, 's keizers oude koks en koetsiers, zijn bakkers en wasvrouwen, zijn stalmeesters en paardenknechten, zijn kleermakers en schoenmakers, zijn metselaars en behangers, zijn lakeien en dienstmeiden. En men begon het paleis voor de keizer in gereedheid te brengen, opdat hij het terug zou vinden in de staat waarin hij het had verlaten, en niets hem nog zou herinneren aan de gevluichte koning. Bij dat werk sloegen de hoge dames en heren en de lagere bedienden de handen ineen. Ja, ijveriger dan de bedienden begonnen de dames van het keizerlijk hof, ondanks hun waardigheid, hun gemakkelijk te bederven japonnen en verzorgde vingernagels, wraakzuchtig en razend, ongeduldig en geestdriftig het behang, de koninklijke witte

lelies, van de muren te pellen, te scheuren, te krabben. Onder het behang van de koning verschenen weer de oude, welbekende tekens van de keizer, talloze goudkleurige bijen met glazen, fijngeaderde, gespreide vleugeltjes en een zwartgestreept achterste, keizerlijke insecten, de vlijtige bereiders van zoetheid. Soldaten van de oude armee kwamen met de keizerlijke adelaars van goudblinkend messing en posteerden ze op alle vier hoeken, opdat de keizer op het moment van zijn aankomst zou weten dat de soldaten op hem wachtten – ook de soldaten die hem niet bij zijn intocht konden vergezellen.

Intussen begon het al te schemeren – en de keizer was nog altijd niet gekomen. De lantaarns voor het paleis werden aangestoken. De toortsen vlamden langs de straten op. Ze stredden tegen mist, nattigheid en wind.

De mensen wachtten en wachtten. Eindelijk was het regelmatige getrappel van militaire paardenhoeven te horen. Iedereen wist dat het de dragonders van het dertiende regiment waren. Voorop reed de kolonel, zijn sabel schitterde als een zilveren, dunne schicht in de miezerige duisternis – en de kolonel riep: ‘Ruim baan voor de keizer!’ Torenend op zijn bruine ros, dat in het donker nauwelijks zichtbaar werd, zijn witte, brede gelaat met de grote, zwarte snor boven de hoofden van de opdringende mensen, het blanke wapen in de geheven hand, van tijd tot tijd zijn kreet ‘Ruim baan voor de keizer!’ herhalend, van tijd tot tijd gelig beschenen door de flakkerende toortsen en snel weer uit hun lichtkring verdwijnend, herinnerde hij het volk aan de baarlijke, krijgszuchtige, zelfs wrede beschermengel waarvan de keizer zich wellicht had verzekerd. Want het volk had de indruk dat de keizer op dit ogenblik zelfs zijn beschermengel commandeerde...

En daar kwam, geëscorteerd door de dragonders, ook al zijn wagen, op rappe wielen waarvan het geratel wegstierf onder het getrappel van de paardenhoeven.

De wagen hield halt voor het paleis.

Toen de keizer uitstapte, werden hem vele witte, geopen-de handen toegestoken. Op dat ogenblik, gekluisterd door de bezwerende handen, verloor hij zijn wil en bewustzijn. Deze liefhebbende, witte handen die hem werden toegestoken, leken hem geduchter dan vijandelijke en gewapende handen. Elke hand afzonderlijk was als een wit, liefdevol en hunkerend gelaat. De liefde van de uitgestoken, blanke handen stroomde de keizer tegemoet, een onstuimige en gevaarlijke bezwering. Wat verlangden die handen? Wat wilden ze allemaal van hem? Die handen baden, eisten en bevalen tegelijk: handen die uitgestrekt worden naar goden.

Hij sloot zijn ogen en voelde al hoe de handen hem op-tilden en hoe hij op onbekende schouders voortschommelde, de trappen op naar het paleis, en hij hoorde nog de vertrouwde stem van zijn vriend, generaal Lavalette: ‘U bent het! U bent ’t! U bent ’t – mijn keizer!’ Uit de naar hem toe-gekeerde stem en adem maakte hij op dat zijn vriend achteruit voor hem de trappen op liep. De keizer opende zijn ogen – en hij zag de uitgespreide armen en het witte vlak van het gezicht van zijn vriend Lavalette.

Hij schrok en sloot zijn ogen weer. Gelijk een man die slaapt en buiten kennis is bereikte hij, gedragen, geleid en ondersteund, zijn oude kamer. Met gevoelens van schrik en geluk, dus met een verschrikkelijk geluk in zijn hart, ging hij aan het bureau zitten.

Hij zag als door een nevel een paar van zijn vrienden in de kamer staan. Vanaf de straat, achter de gesloten ramen,

hoorde hij de rumoerige kreten van het volk, het gehinnik van paarden, het gekletter van wapens, het heldere gerinkel van sporen, en vanuit de antichambre, achter de hoge, witte deur tegenover zijn bureau, gemompel en gefluister van vele stemmen, en van tijd tot tijd had hij het gevoel dat hij sommige van die stemmen herkende. Hij nam alles waar, duidelijk en wazig, ver weg en tegelijk dichtbij, en alles maakte hem gelukkig en deed hem tegelijkertijd huiveren. Hij had het gevoel dat hij eindelijk thuis was gekomen en tegelijk door een storm ver weggevoerd. Langzamerhand dwong hij zich op te letten, beval hij zijn ogen te observeren, zijn oren te luisteren. Roerloos zat hij aan het bureau. Hem alleen golden de kreten buiten voor de ramen. Om zijnentwil stonden zijn vrienden hier in de kamer te wachten. Om zijnentwil mompelden en fluisterden de vele stemmen achter de gesloten deur in de antichambre. Opeens had hij het gevoel dat hij in heel het grote land Frankrijk duizenden en duizenden vrienden zag staan wachten. In heel het land riepen miljoenen, zoals hier honderden: ‘Leve de keizer!’ In alle kamers fluisterden, mompelden en praatten de mensen over hem. Hij had zich graag nog wat rust gegund om over zichzelf na te denken alsof hij een vreemde was. Toen hoorde hij achter zijn rug op de schouw het regelmatige en onbarmhartige getik van de pendule. De tijd verstreek – opeens begon het uurwerk met zijn ijle, weemoedige klok te slaan. Het was elf uur, één uur voor middernacht. De keizer stond op.

Hij ging bij het raam staan. De klokken van alle torens in de stad sloegen elf uur. Hij hield van klokken. Als kind had hij er al van gehouden. Kerken minachtte hij, radeloos en soms zelfs bang stond hij voor het kruis, maar van klokken hield hij. Zijn hart gaf ze antwoord. Hun stem gaf hem een

feestelijk gevoel. Het kwam hem voor dat ze meer verkondigden dan alleen het uur en de eredienst. Het waren de tongen van de hemel. Welke sterveling verstond hun gulden spraak? Elk uur sloegen ze vroom, zij alleen konden weten wat het beslissende uur was. Hij bleef bij het raam staan en genoot van hun allengs wegstervende echo. Toen draaide hij zich om. Hij liep naar de deur en opende die met een ruk. Hij bleef op de drempel staan en liet zijn blik langs de gezichten van de verzamelde mensen gaan. Ze waren er allemaal, hij herkende hen, hij was hen nooit vergeten, want hij had hen zelf geschapen: de hertog van Bassano en Cambacèrès, de hertogen van Padua, Rovigo en Gaeta, mannen als Thibaudeau en Decrès, Daru en Davout. Hij wierp een blik in de kamer achter hem, daar stonden zijn vrienden Caulaincourt en Exelmans en de jonge, onschuldige Fleury de Chaboulon. Ach, er waren nog vrienden. Sommigen hadden hem verraden. Was hij een god die strafte en toornig was? Hij was maar een mens. Maar zij zagen hem aan voor een god. En als van een god verlangden ze van hem toorn en straf, en als van een god verwachtten ze van hem vergiffenis. Maar hij had geen tijd meer om als een god toornig te zijn en te straffen en daarna te vergeven. Hij had geen tijd. Duidelijker dan de kreten van de menigte buiten en het veelvuldige gedruis van zijn dragonders in de tuinen en in het paleis hoorde hij het zachte, maar onbarmhartige getik van de pendule op de schouw achter zijn rug. Hij had geen tijd meer om te straffen. Hij had alleen nog tijd om te vergeven en zich te laten liefhebben, te schenken en te geven: gratie, titels en ambten, alle armzalige giften die een keizer te vergeven heeft. Grootmoedigheid vergt minder tijd dan toorn. Hij was grootmoedig.

III

De klokken sloegen middernacht. De tijd verstreek, de tijd vloog voorbij. Het kabinet! De regering! De keizer moest een regering hebben! Kun je zonder ministers en zonder vrienden regeren? De ministers die je aanstelt om anderen te controleren, moeten zelf ook gecontroleerd worden! De vrienden die je vertrouwt, worden zelf wantrouwig en wekken wantrouwen! Het volk dat buiten juicht en vandaag van de nacht een dag maakt, is wankelmoedig! De God op wie je bouwt, is onbekend en onzichtbaar! Nu heeft de keizer zijn kabinet. Namen, namen! Decrès leidt de marine en Caulaincourt het ministerie van Buitenlandse Zaken. Mollieu beheert de schatkist en Gaudin de financiën. Carnot wordt hopelijk minister van Binnenlandse Zaken. En Cambacèrès wordt aartskanselier. Namen, namen! De torenklokken slaan één en twee uur en spoedig breekt de ochtend aan... Wie belast zich met de politie?

De keizer heeft politie nodig, een beschermengel volstaat niet. De keizer herinnert zich zijn oude minister van Politie, Fouché luidde zijn naam. De keizer kon bevel geven de gehate man te arresteren en zelfs ter dood te brengen. De man had hem verraden. Hij kende alle geheimen in het land, alle vrienden en alle vijanden van de keizer. Hij kon verraden en beschermen – en allebei tegelijk. Ach, alle vrienden op wie de keizer zojuist nog had vertrouwd, noemden zijn naam! Hij was handig en trouw aan de man met de macht, zeiden ze. Was de keizer niet machtig? Kon iemand zijn macht in twijfel trekken en mocht iemand zijn angst zien? Was er iemand in het land voor wie de keizer beducht moest zijn?

‘Laat Fouché komen!’ beval de keizer. ‘En laat me alleen!’

IV

Hij keek de kamer rond, voor het eerst sinds hij binnen was gekomen. Hij ging voor de spiegel staan. Hij zag zijn spiegelbeeld tot op borsthoogte. Hij fronste zijn wenkbrauwen, probeerde te glimlachen, krulde zijn lippen, deed zijn mond open en bekeek zijn witte, gezonde tanden. Hij kamde met zijn vingers zijn zwarte haar over zijn voorhoofd, glimlachte tegen zijn spiegelbeeld, de grote keizer tegen de grote keizer. Hij was tevreden met zichzelf. Hij deed een paar stappen achteruit en bekeek zich opnieuw. Hij was alleen, sterk, jong en gezond. Hij vreesde geen verrader.

Hij ijsbeerde door de kamer, bekeek het net afgescheurde behang, de aan flarden getrokken lelies van de koning, gnuifde, tilde een in de hoek staande adelaar van messing op en bleef ten slotte voor een klein altaar staan. Het was een glad exemplaar van zwart hout. Een verloren, vage geur van wierook stroomde uit de dichte schuifla en op het altaar stond, wit en spookachtig, een klein ivoren kruisbeeld. Onbeweeglijk, onveranderlijk, eeuwig priemde het knokige, spitse, bebaarde gelaat van de gekruisigde in de ongedurige, door ongedurige kaarsen in stand gehouden helderheid van de kamer. Ze zijn vergeten het altaar weg te halen, dacht de keizer. Hier knielde de koning elke ochtend neer. En Christus heeft hem niet verhoord! 'Ik heb er geen nodig!' zei de keizer plotseling hardop. En: 'Weg ermee!' Hij hief zijn hand op. Hij had op dat moment het gevoel dat hij moest knielen. En toch veegde hij op hetzelfde moment met zijn vlakke, als voor een oorvijs geopende hand het kruisbeeld van het altaar op de grond. Het viel met een droge, harde klap op de smalle strook onbedekt parket. De keizer

bukte zich. Het kruis was gebroken. Met uitgespreide, dunne armen van ivoor, die hun pijnlijke houvast kwijt waren, lag de Verlosser op het kale, lichtbruine, smalle parketdeel, zijn witte baardje en zijn spitse neus gericht naar het plafond, alleen zijn verstrengelde benen en voeten hingen nog aan de heel gebleven stijl van het kleine kruis.

Op dat moment werd er op de deur geklopt en werd de minister van Politie aangediend.

V

De keizer bleef op dezelfde plek staan. Met zijn linkerlaars onttrok hij de witte brokstukken van het kruisbeeld aan het zicht. Hij sloeg zijn armen over elkaar, zoals hij gewend was wanneer hij iets verwachtte, wanneer hij over iets nadacht of de schijn wilde wekken dat hij over iets nadacht. Zo hield hij zichzelf als het ware vast, hij voelde zijn lichaam met zijn eigen handen, met zijn rechterhand controleerde en regelde hij zijn hartslag. De mensen kenden die houding en hielden ervan. Honderden en honderden keren had hij haar voor de spiegel geoefend. Duizenden en duizenden keren was hij zo geschilderd en getekend. Die portretten hingen in duizenden en duizenden kamers, in Frankrijk en overal ter wereld, in Rusland en Egypte. Ach, hij kende zijn minister van Politie, de gevaarlijke, ongelovige, oude en eeuwige man, die nooit jong en nooit gelovig was geweest. Als een dorre, glanzende spin had hij webben geweven en kapotgemaakt, volhardend, geduldig en zonder passie. De keizer ontving de ongelovigste mens, de eedbreukige priester,

in de houding die miljoenen gelovigen van hem gewend waren. Nu hij zijn armen over elkaar sloeg, voelde hij niet alleen zichzelf, maar liet hij de gehate man ook het geloof van de miljoenen gelovigen voelen die de keizer met zijn gekruiste armen vereerden en liefhadden. Als zijn eigen monument wachtte de keizer de minister op.

De minister stond er al, met gebogen hoofd. De keizer verroerde zich niet. Het leek alsof de minister een buiging had gemaakt, niet zoals iemand zijn hoofd buigt voor de groten der aarde, maar zoals hij zijn hoofd houdt om zijn gezicht te verbergen en als het ware iets op de grond te zoeken. De keizer dacht aan het gebroken kruisbeeld dat onder zijn linkerlaars lag – en stellig voor iedereen verborgen zou zijn gebleven, alleen niet voor de blik van deze politieman. De keizer achtte het onwaardig zijn plek te verlaten en ook onwaardig iets te verbergen. ‘Kijk me aan!’ beval hij en hij legde de oude, zegevierende klank in zijn stem. De minister hief zijn hoofd op. Hij had een schraal gezicht, ogen van een onbestemde kleur, tussen licht en donker, die vergeefs trachtten helemaal open te blijven, de dwang van de oogleden te weerstaan, die uit zichzelf steeds weer omlaagzakten, hoewel hij de schijn wekte ze steeds weer te willen opslaan. Zijn keizerlijke uniform was onberispelijk en volgens de voorschriften, maar als om het ongebruikelijke nachtelijke uur aan te duiden was het niet helemaal gesloten. Als bij toeval stond een knoop van het vest open. De keizer moest dat manco wel zien – en hij zag het ook. ‘Breng uw uniform in orde!’ zei de keizer. De minister glimlachte en deed de knoop dicht.

‘Majesteit,’ begon de minister, ‘ik ben uw dienaar!’

‘Een trouwe dienaar!’ zei de keizer.

‘Een van uw trouwste!’ antwoordde de minister.

‘Daarvan was de voorbije tien maanden niet veel te merken,’ zei de keizer zachtjes.

‘Maar wel de laatste twee,’ antwoordde de minister. ‘Aan mijn geluk Uwe Majesteit vandaag hier terug te zien heb ik twee maanden gewerkt.’

De minister sprak langzaam en zachtjes. Hij verhief zijn stem niet, hij liet haar ook niet zakken. Uit zijn smalle mond slopen de woorden naar buiten, een soort mollige, wel-doorvoede schaduw, krachtig genoeg om waargenomen te worden, behoedzaam genoeg om niet even krachtig te worden als de woorden van de keizer. Zijn lange, licht gekromde handen hield de minister hulpeloos en vol respect op de naad van zijn broek. Het leek alsof hij ook met zijn handen een buiging maakte.

‘Ik heb besloten,’ zei de keizer, ‘het verleden te laten rusten. Hoort u dat, Fouché? Het verleden... dat is niet aangenaam.’

‘Het is niet aangenaam, Majesteit.’

Hij wordt familiair, dacht de keizer.

‘Er moet veel gebeuren, Fouché,’ zei hij. ‘Wij mogen de mensen niet de tijd geven. We moeten hen vóór zijn. Hebt u overigens nieuws uit Wenen?’

‘Slecht nieuws, Majesteit,’ zei de minister. ‘De keizerlijke minister van Buitenlandse Zaken, meneer Talleyrand, heeft alles verprutst. Hij dient de vijanden van Uwe Majesteit beter dan hij ooit Uwe Majesteit heeft gediend. Ik heb hem – Uwe Majesteit zal het zich herinneren – nooit eerlijk gevonden. Er moet veel gebeuren, zeker! Om alle problemen op te lossen, daarvoor is een vaste hand nodig...’

De handen van Fouché rustten halfgesloten op de naad van zijn broek, alsof hij er iets in verborg. De iets te lange, geborduurde gouden palmen op zijn mouwen verborgen als